

СТРУКТУРНА ТИПОЛОГІЯ КОСМОПОЕТОНІМІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОЇ НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОЇ ПРОЗИ)

Роботу присвячено вивченню структурних особливостей англомовних космопоетонімів – власних назв на позначення природних космічних об'єктів. Виокремлено домінуючі структурні типи й підтипи космопоетонімів науково-фантастичного тексту на матеріалі роману Д. Адамса «The Hitchhiker's Guide to the Galaxy».

Ключові слова: літературна ономастика, поетонім, космопоетонім, структурний тип.

Олеся Полянiчко. СТРУКТУРНАЯ ТИПОЛОГИЯ КОСМОПОЭТОНИМОВ (НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ НАУЧНО-ФАНТАСТИЧЕСКОЙ ПРОЗЫ)

Работа посвящена изучению структурных особенностей англоязычных космопоэтонимов – собственных имен для обозначения природных космических объектов. Выделены доминирующие структурные типы и подтипы космопоэтонимов научно-фантастического текста на материале романа Д. Адамса «The Hitchhiker's Guide to the Galaxy».

Ключевые слова: литературная ономастика, поэтоним, космопоэтоним, структурный тип.

Olesya Polyanychko. STRUCTURAL TYPOLOGY OF COSMOPOETONYMS (CASE STUDY OF ENGLISH SCIENCE FICTION)

The article is dedicated to the investigation of structural peculiarities of English cosmopoetonyms – proper names of natural cosmic objects. The dominant structural types and subtypes are singled out of scientific-fantastic prose on the material of D. Adams's novel «The Hitchhiker's Guide to the Galaxy».

Key words: literary onomastics, poetonym, cosmopoetonym, structural type.

Структурна класифікація пропріальних одиниць привертає увагу багатьох ономастологів здавна [2; 3; 4; 5; 7 та ін.]. Так, В. В. Німчук розподіляє оніми на прості, одноосновні імена, а також на складні ономастичні композити, які розділив на справжні складні оніми, несправжні складні оніми й абрєвіатури. Вчений також виокремлює зрощені, лігатурні власні назви та ономастичні словосполучення [3, с. 172–175]. Визначними є також структурні класифікації власних назв, які запропонували О. В. Суперанська [6] й Н. В. Подольська [4], де оніми розрізняються як однослівні (прості непохідні та похідні), а також складні й багатослівні; або прості (одноосновні та однослівні), складні (двоосновні, абрєвійовані, тавтологічні, акроніми, афіксальні, композити й юкстапозити), складені (назви-словосполучення, речення, фрази, подвійні оніми, антропоформули й тауніми). Найдетальнішою сучасною структурною класифікацією онімів є створена М. М. Торчинським [7, с. 446], в якій пропріативи розділено на прості (безафіксні та афіксальні), складні (однослівні двокореневі чи багатословні: власне композити, афіксальні композити та абрєвіатури), складені (двослівні чи багатослівні: оніми-словосполуки, оніми-словосполучення та оніми-фрази).

Безперечним здобутком української ономастології є створення видатним вченим Д. Г. Бучком та Н. В. Ткачовою «Словника української ономастичної термінології» [2], в якому структурні типи онімів висвітлено в значній кількості словникових статей: прості власні назви, одноосновні, однослівні, похідні – суфіксальні й конфіксальні, алегроформи, складні назви – двоосновні, композити, афіксальні композити, зрощені й апозитивні, складноскорочені або абрєвіатурні, криптоніми, акроніми, юкстапозити, багаточленні формули, онімні словосполучення, дієслівні власні назви, назви-фрази.

Попри таку увагу до даного питання з боку фахівців, всебічний аналіз космопоетонімів, особливо англомовних, досі здійснено не було, що робить цю розвідку актуальною.

Дана робота присвячена вивченню певних аспектів функціонування в літературному тексті поетонімів, тобто «будь-яких власних назв у художньому творі» [2, с. 150], причому серед

широкого масиву різномірних літературно-художніх онімів нами було обрано космопоетоніми – власні назви природних космічних об'єктів, які вживаються в художньому дискурсі.

Об'єктом дослідження послуговували англійські космопоетоніми, предметом – їх структурні особливості. Матеріалом дослідження було обрано космопоетоніми роману Д. Адамса «The Hitchhiker's Guide to the Galaxy» загальною кількістю 63 одиниці.

Згідно з ономастичною традицією ми розподілили вилучені космопоетоніми на три основні структурні типи з подальшим розподілом на підтипи: однокомпонентні, двокомпонентні та багатокомпонентні.

Однокомпонентні космопоетоніми аналізованого роману, яких налічується в тексті 41 одиниця, представлено наступними структурними різновидами:

- непохідними словами, наприклад, *The Earth, Virgo, Betelgeuse*;
- похідними словами, наприклад, *Atlantis, Grebulons, Lamuella*;
- складними словами, наприклад, *Capricorn, The Frogstar, Vogsphere*.

Двокомпонентні космопоетоніми представлені лише одним підтипом – словосполученням, наприклад, *Eroticon 6, Sesefras Magna, Planet of Preliumtarn, The Pole Star, Han Wavel, Planet Ten, Barnard's star, Alpha Proxima, Alpha Centauri*. Загальна кількість такого типу космопоетонімів становить 15 одиниць, причому тут знаходимо як узуальні назви, так і оказіональні, які можуть бути вираженими безприйменниковими атрибутивними словосполученнями на кшталт *The Pole Star, Sesefras Magna*, а також прийменниковими – *Planet of Preliumtarn*. Виокремлено також посесив *Barnard's star* та вживання різних індексів в якості одного з компонентів – числового чи літерного.

Багатокомпонентні космопоетоніми аналізованого художнього твору представлено наступними словосполученнями: *QQQ7 Active J Gamma, The Planet of Now What, Stavromula Beta 4, The Frogstar World A, The Frogstar World B, The Frogstar World C, Galactic Sector ZZ9 Plural Z Alpha*. Таких іменувань було виокремлено лише сім одиниць – чотири з них складаються з трьох компонентів, один – з п'яти, ще один – з шести. Досить прозорими семантично є назви, які створюють ланку *The Frogstar World A, The Frogstar World B, The Frogstar World C*, тобто номіновано різні планети зірки *The Frogstar*. Космопоетонім *Stavromula Beta 4* структуровано за узуальними стандартами, тому до непрозорого першого елемента додано два індекси – за допомогою грецької літери й числовий. Одне з найменувань – *The Planet of Now What* – пояснюється в тексті роману: «*The planet of Now What had been named after the opening words of the first settlers to arrive there after struggling across light years of space to reach the furthest unexplored outreaches of the Galaxy*» [8, с. 527], таким чином цей космопоетонім стає прозорим. Кардинально відрізняються два інші оніми: *QQQ7 Active J Gamma* та *Galactic Sector ZZ9 Plural Z Alpha*. Тут маємо справу з комбінацією англійських слів, назв грецьких літер та індексами, що значно ускладнює розуміння та запам'ятовування цих космопоетонімів, що має свідчити про їх «позаземне» походження. Для надання їм високого ступеня екзотичності автор припускається до такого складного іменування даних космічних об'єктів.

Отримані результати дослідження можемо унаочнити в наступній таблиці:

Таблиця 1.

Структурні типи космопоетонімів

Структурний тип	
Однокомпонентні	65,1
– непохідні слова	26,83
– похідні слова	39,02
– складні слова	34,15
Двокомпонентні	23,8
– словосполучення	23,8
Багатокомпонентні	11,1
– словосполучення	11,1
Всього	100%

Таким чином, можемо висновувати, що в аналізованому художньому тексті співвідношення одно-, дво- та багатоконпонентних космопоетонімів складає 65,1%, 23,8% та 11,1%. Найскладнішими для розуміння є багатоконпонентні космопоетоніми, що, з одного боку, дозволяє додати екзотичності науково-фантастичному тексту, однак в той же час використання таких пропріальних одиниць створює певні складнощі в їх сприйнятті, а з іншого боку, посилює ступінь екзотичності науково-фантастичного тексту. Тобто тут на перший план виступає головна антиномія онімного простору наукової фантастики, про яку писала О. Ю. Андреевко [1]. Що стосується одноконпонентних космопоетонімів, то певна ускладненість їх сприйняття читачем зумовлюється відсутністю в їхній структурі пояснювальних елементів.

Подальші розвідки планується спрямувати на вивчення семантики й мотивації англомовних космопоетонімів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреевко Е. Ю. Коммуникативно-прагматический потенциал имени собственного в научно-фантастическом тексте: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Е. Ю. Андреевко. – Одесса, 1992. – 214 с.
2. Бучко Д. Г. Словник української ономастичної термінології / Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. – Харків: Ранок-НТ, 2012. – 256 с.
3. Німчук В. В. Українська ономастична термінологія (проект) / В. В. Німчук // Повідомлення Української ономастичної комісії. – К.: Наукова думка, 1966. – Вип. 1. – С. 24–43.
4. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская / [под ред. А. В. Суперанской]. – М.: Наука, 1988. – 192 с.
5. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / Александра Васильевна Суперанская. – М.: Изд-во ЛКИ, 2007. – [изд. 2-е, испр.] – 368 с.
6. Суперанская А. В. Структура имени собственного (Фонология и морфология) / А. В. Суперанская. – М.: Наука, 2009. – 336 с.
7. Торчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови: дис. ... докт. філол. наук: 10.02.01 / Михайло Миколайович Торчинський. – К., 2010. – 502 с.
8. Adams D. The Hitchhiker's Guide to the Galaxy [Електронний ресурс] / D. Adams // Режим доступу: http://www.ebooktrove.com/top_ten / Douglas Adams _The Hitchhiker Trilogy_5Books1ShortStory.pdf

Стаття надійшла до редакції 1.06.2017 р.